Цана асобнага нумару 20 гр.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

ДОЛЯ ПРАЦЫ

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.	Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр., на 3 мес. — 4 зл., на паўгоду — 8 зл., на год — 15 зл., заграніцу ўдвая даражэй. Пераменa адрэсу 30 гр.	Непрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаван. залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 грош. за радок петыту ў 1 шпальту.

№ 5 — Вільня, Серада 15-га жніўня 1928 г. — Год 1

Яшчэ аб зьмене канстытуцыі.

У часе бюджэтных дэбатаў „санатары“ ўвесь час падкрэсьлівалі, што барацьба навокал бюджэту — гэта толькі ўступ да дэцыдуючай (рашучай) бітвы аб зьмене канстытуцыі. Пасьля мізэрных зьменаў у бюджэце, якія выклянчылі пэпэсаўцы і вызваленцы, урад, як ведама, адмовіўся ад магчымасьці налажыць праз Сэнат тымчасовае veto на соймавыя зьмены ў бюджэце. Як пісалі „санатары“, гэта выглядала вось як: „так, дзеткі, на гэты раз мы вас выбачаем, вы трошкі нагаварыліся, за гэта-ж вам і плацяць грошы, але вось мы пабачым, як вы будзеце сабе трымаць у васеньнім дэбаце над канстытуцыяй. Тады, калі вы нагаворыцеся, мы вас пашлём да хаты“.

У той час апазіцыянер „яго каралеўскай міласьці“ пэпэс Недзялкоўскі трубіў у іерохонскіх трубах, аб вялікай перамозе Сойму ды рэзыгнацыі ўраду.

Але нядоўга трываў гэты трыўмф. У сваім інтэрв'ю маршалак Пілсудскі зусім ня двухзначна даў да зразуменьня, як адносяцца пануючыя сфэры да балбатаньня Дашынскага аб „мірным сужыцьці Сойму з Урадамі“. Калі ўрад згадзіўся на соймавыя зьмены ў бюджэце, то гэта толькі таму, што па 1) Сойм фактычна нічога не зьмяніў, а па 2) Урад хоча даць дэцыдуючую бітву ў пытаньні аб зьмене канстытуцыі. Гэтае пытаньне запраўды зьяўляецца для ўраду дэцыдуючым. Ня дзеля таго, што цяперашняя канстытуцыя сьцясьняе пануючую бюракратыю ў яе дзейнасьці. Зусім не! Канстытуцыя 17 сакавіка зусім яе не сьцясьняе. Запраўдны сэнс хаценьня зьмяніць канстытуцыю—мае зусім іншае жарало. Але перадусім — на чым мае палягаць таямнічая зьмена, якую яшчэ недзе хаваюць пад хвартушком? На гэтае пытаньне адказваюць усе розныя канстытуцыйныя праекты, апрацованыя „санацыйнымі“ прафэсарамі. Гэтыя прафэсары разьвілі інтэсыўную дзейнасьць. Не дарма-ж пяецца ў нямецкай рэвалюцыйнай песьні 1848 году.

Fünf und siebzig Professoren,
Vaterland, du bist verloren*).

Прыглядзімся да некалькіх з гэтых праектаў.

Станіслаў Буковецкі на прапанову санацыйнага „Саюзу работнікаў места і вёскі“ апрацаваў праект, паводле якога прэзыдэнту надаецца права ня больш ня менш, як накладваць veto на пастановы Сойму, права, якое яшчэ ў 1791 годзе францускае заканадаўчае сабраньне не хацела даць каралю.

Урад адказвае толькі перад прэзыдэнтам. Вось гэта правы прэзыдэнта і ўраду. Сойм, па праекту Ст. Букавецкага, таксама мае правы. Дэпутаты, напрыклад, маюць права зьбірацца ў Сойм і крытыкаваць урад. Міністры, калі захочуць, могуць іх выслухаць, але і рабіць будуць тое, што знойдуць патрэбным. Яны будуць адказваць толькі перад прэзыдэнтам, а ня перад Соймам. Сойм — гэта будзе такі нібы палітычны клюб, дзе розныя безработныя інтэлегэнты будуць зьбірацца і гутарыць аб палітыцы. Запраўдная палітыка будзе перараблявацца прэзыдэнтам і ягонымі міністрамі, не абмежаванымі ў сваей уладзе—і не адказнымі ні перад нім. Гэта па праекту Букавецкага.

Яшчэ адзін праект апрацаваў прафэсар Яворскі, быўшы аўстрыяцкі манархіст, цяпер „санацыйны рэспубліканец“. Яворскі таксама перадае ўжо ўладу прэзыдэнту, адмяняе прапарцыяльныя выбары ў Сойм. Сойм і Сэнат ураўняюцца ў сваіх правох. Падставу дзяржаўнага жыцьця прадстаўляюць, па праекту Яворскага, самаўрады, падтрымліваныя карпарацыямі. Карпарацыі гэтыя паходзяць з Італіі.

Гаспадарства закладае карпарацыі і вызначае, хто павінен належаць да іх. Належаньне да такіх карпарацыяў, ці то—„прафэсіянальных саюзаў“—абавязкава. Усе сябры „праф. саюзаў“ аднаго ваяводзтва выбіраюць кіраўніцтва. Кіраўніцтва „праф. саюзаў“ усіх ваяводзтваў пасылае прадстаўнікоў у краёвае кіраўніцтва. Які лёс спаткае вольныя праф. саюзы, Яворскі дэлікатна замаўчвае, але можна больш-менш даведацца, што іх так ці інакш зьліквідуюць Што з сябе будуць прадстаўляць такія гаспадарственыя праф. саюзы — лёгка зразумець, калі дадамо, што да іх будуць належаць, як працадаўцы, так і працуючыя дадзенай прафэсіі.

Цікава, як выглядала-б узапраўднасьці гэтае „ідылія“ згоды капіталістаў з сваімі работнікамі!

З праектаў Букавецкага і Яворскага можна сабе ўявіць агульны кірунак будучых канстытуцыйных зьменаў. Яны маюць адну мэту: устанавіць неабмяжованае панаваньне заможных клясаў.

Які павінен быць погляд працоўных гушчаў на ўсе гэтыя праекты? Працоўныя гушчы павінны ў першую чаргу аддаць сабе добры адчот у сацыяльнай падкладцы гэтых зьменаў.

Што гэта такое канстытуцыя?

Для кожнага больш-менш палітычна граматнага ясна, што канстытуцыя выражае стасункі сілаў розных клясаў. Канстытуцыя 17-га сакавіка была ўведзена ў той час, калі буржуазія была шмат слабейшай, чым цяпер. З аднаго боку быў моцны ўплыў расейскай рэвалюцыі, з другога боку працуючыя масы яшчэ ня былі здэмаралізаваны пэпээсаўскімі і вызваленскімі здраднікамі. Буржуазія пайшла на кампраміс і дапусьціла ўвясьці такую больш-менш дэмакратычную канстытуцыю, як гэтую з 17-га сакавіка. Але трошкі пазьней, як толькі, дзякуючы Дашынскім і Тугуттам, масы палітычна былі абезаружаны, заможныя клясы пачулі сабе мацнейшымі. Стасункі сілаў, дзякуючы недахопу арганізаванасьці і клясавай сьвядомасьці працуючых, зьмянілася на карысьць буржуазіі.

Дзеля гэтага канстытуцыя 17-га сакавіка была заўсёды кавалкам паперы, а буржуазія рабіла тое, што ей падабалася. І фактычна ня было такога ўраду ў Польшчы, які-бы не ламаў кожны дзень канстытуцыю.

Зьмена канстытуцыі фактычна палажэньня ня зьменіць. Яна толькі афіцыяльна зацьвердзіць тое, што ўжо існуе.

У сваіх „пілігрымах“ на абшарніцкіх зьездах, Славэк ня раз гаварыў: „Зьмянілася палажэньне ў Польшчы — павінна зьмяніцца і канстытуцыя“.

Тупыя пэпээсаўскія і вызваленскія мазгі ня могуць гэтага зразумець. Для іх канстытуцыя гэта—штось такое адарванае ад клясавай барацьбы ў краі! Яны абдумваюць палажэньне з чыста фармальна-юрыдычнага пункту гледжаньня. Яны не разумеюць, што тут адбываецца барацьба клясаў. Баючыся зьвярнуцца да масаў, „левыя“ хочуць пераканаць урад не рабіць зьменаў. Яны прабуюць усе засобы — то яны страшаць небясьпекай камуністычнага перавароту, то тым, што гэтыя зьмены зробяць дрэннае ўражаньне на заграніцу. Усе пытаньні хочуць яны залатвіць у сьценах Сойму, ці хутчэй габінэту.

Але ў чатырох сьценах габінэту ня можа быць залатвена пытаньне аб зьмене канстытуцыі.

У чатырох сьценах Сойму можна толькі баламуціць і займацца палітычнай прастытуцыяй, як правільна адзначыў марш. Пілсудскі.

Буржуазія цяпер мацнейшая і праўдзе з Соймам, або бяз Сойму тое, да чаго яна імкнецца.

І тут не паможа плач і клянчаньне „геройскіх“ павадыроў дэмакратыі.

А працоўныя масы гэта разумеюць і вядуць сваю барацьбу таксама—*з Соймам ці бяз Сойму!*

*) „Семдзесят пяць прафэсараў—дык, бацькаўшчына, ты будзеш загублена“.

СЬЦЯПАН РАДЗІЧ.

(Яго жыцьцё і дзейнасьць, сьмерць і—палітычны тэстамэнт).

Апошняя вестка даносіць аб сьмерці Сьцяпана Радзіча. Радзіч меў застарэлую „цукровую хваробу“, на груньце якой тыя раны, якія ён атрымаў ад стрэлаў расшаленага сэрбскага эндэка ў Сойме, самі па сабе несьмяротныя, страшэнна цяжка гаіліся, выклікаючы розныя ўскладненьня, а ўканцы давялі да сьмерці.

Харвацкі народ з цяжкім болем адчуе сьмерць свайго стойкага чаловага павадыра, страшэнна папулярнага, асабліва сярод харвацкага сялянства, якое стварае амаль ня выключна насяленьне краю.

Радзіч—стары харвацкі дзеяч,—бліскучы журналіст і палітычны аратар, усё жыцьцё сваё бароўся за самастойнасьць і волю харвацкага народу, бароначыся ад імкненьняў сэрбскіх імпэрыялістаў да панаваньня над харватамі. Яшчэ ў 1895 г., студэнтам Радзіч прымаў учасьце ў проці-сэрбскіх маніфэстацыях. У 1900 г. ён прапануе сэрбам—нацыянальны саюз—на падставе поўнай роўнасьці, а ў прышласьці—фэдэрацыю вольных дзяржаўных народаў. Няшчырая палітыка сэрбскіх нацыяналістаў робіць гэтага шчырага барацьбіта за права свайго народу да поўнага самаазначэньня вельмі асьцярожным, а пасьля і варожым, у стасунку да сэрбаў. Таму—у 1914 г. у час выбуху вайны, калі сэрбы апынуліся на баку Расеі і саюзьнікаў, Радзіч заклікае харватаў, каб сталі на бок Аўстрыі. Але ў канцы 1917 г. Радзіч зьмяняе фронт, прапануючы ізноў сэрбам паразуменьне і аб'яднаньне.

У часе Парыжскай Міравой Канфэрэнцыі Радзіч робіць усе высілкі, каб загарантаваць харвацкаму народу самастойнасьць і незалежнасьць, ня веручы ў шчырасьць абяцаньняў сэрбскіх дзяржаўнікаў, як знаміты цэнтраліст-нацыяналіст, павадыр „радыкалаў“, Пашыч. Але сэрбы сярод саюзьнікаў мелі вялікія ўплывы, дый, спрытна выкарыстаўшы часовую „нямецкую арыентацыю“ Радзіча, здабылі на міравой Канфэрэнцыі для сябе вялізарную перавагу ў нова-скалочаным „Сэрба-Харвата-Славенскім Каралеўстве“. За рашучы пратэст Радзіча і яго таварышоў і акцыю яго проці злучэньня Харватыі з Сэрбіяй—на такіх варунках нацыянальнага падбою Харватыі — сэрбскія ўлады арыштуюць Радзіча ў 1919 г.

Звольнены ў 1920 г., ён выходзіць з вастрогу з крыкам:—„Хай жыве вольная незалежная харвацкая рэспубліка!“—рашучым ворагам сэрбскай буржуазіі.

У 1923-24 г. г. распачынаецца — пасьля сьцягу няўдалых спробаў мірнага паразуменьня з сэрбамі ў працягу 2 гадоў—пэрыяд востра-варожай акцыі Радзіча проці сэрбаў заграніцай. Радзіч уцякае ад прасьледаваньняў з боку сэрбскай дэфэнзывы—сьпярша ў Лёндан, пасьля ў Вену, а пасьля ўваходзіць у цесныя стасункі з Масквой, бачучы толькі там шчыры спогад цяжкай справе свайго пакрыўджанага чыста сялянскага народу, спогад, якога ён дарма шукаў у Лёндане. У Маскве Радзіч праводзіць далучэньне сваей „Харвацкай сялянскай рэспубліканскай партыі“ да так-званага „Крэстінтэрну“, ці „Сялянскага Інтэрнацыяналу“, — міжнароднага аб'яднаньня сялянскіх партыяў, стоячых на груньце камунізму, ці блізкіх да яго.

Два гады, здаецца, Радзіч з сямю-дзясяткамі харвацкіх пасло́ў-рэспубліканцаў-незалежнікаў байкатуюць бэлградзкі Сойм; большасьць іх жыве заграніцай, маніфэстуючы такім чынам перад усім сьветам глыбокі канфлікт паміж сэрбамі-гвалтаўнікамі і харватамі, якія гвалтам далучаны да Югаславіі—проці волі народу. Такі стан рэчаў, кампрамітуючы „слаўны“ Вэрсальскі Трактат з яго „фальваркамі“, урэшце змусіў белградзкі ўрад шукаць паразуменьня.

Асабліва сільна ўплынулі на гэтыя спробы новыя выбары ў 1924 г., якія — ня гледзячы на страшэнны выбарны тэрор з боку сэрбскіх уладаў у Харватыі — далі ў Сойме тых-жа 7 дзясяткаў харвацкіх паслоў, на чале з тым жа Радзічам.

Тады, пачуўшы такую моцную апору ў краі, Радзіч пастанавіў зьмяніць тактыку: ён вярнуўся сам і загадаў вярнуцца ўсім харвацкім эмігрантам у край, дзе яны былі зараз-жа арыштаваны і пасаджаны ў вастрог—па абвінеаньні „ў здрадзе“, „зносінах з Масквой“, імкненьні да аддзяленьня і г. далей...

У часе выбараў большасьць харвацкіх павадыроў сядзелі ў вастрогах. Выбары звольнілі іх з вастрогу. Тады з свайго боку і белградзкі ўрад, пачуўшы сілу і стойкасьць харвацкага народу ў падтрыманьні сваіх павадыроў, пайшоў на кампраміс. Атрымаўшы магчымасьць пляновай легальнай барацьбы за правы і інтарэсы народу на груньце парляманту, Радзіч прынцыпова прызнаў за падставу паразуменьня з сэрбамі агульную югаслаўскую дзяржаўнасьць, але заявіў, што прызнае цалком гэтую супольную дзяржаўнасьць толькі тады, калі яна сама будзе ўгрунтавана на запраўднай раўнапраўнасьці харвацкага народу з сэрбскім, як гэтага вымагае і Канстытуцыя Югаславіі. Радзіч з сваімі таварышамі **адмовіўся ад лёзунгу рэвалюцыйнай барацьбы за здабыцьцё рэспублікі і незалежнасьці**, заявіўшы, што замест гэтага—на супольным парляманцкім груньце распачынае барацьбу—за перагляд канстытуцыі ў напрамку фэдэрацыі самастойных краёў, уваходзячых у склад каралеўства.

З свайго боку Белград спыніў усе працэсы проці харвацкіх незалежнікаў, зьліквідаваўшы такім чынам цэлы вялікі рэвалюцыйны пэрыяд існаваньня нова-створанай дзяржавы дый залажыўшы новыя — унутраныя—падставы яе мірнай кансалідацыі.

Ад таго часу і пачалася ў Белградзкім Сойме напружаная барацьба харвацкай апазіцыі за поўную роўнасьць нацыянальнасьцяў і краёў у Югаславіі. У барацьбу гэтую Радзіч, як заўсёды, уносіў увесь свой бурна-вогненны тэмпэрамэнт шчырага барацьбіта за народную справу. Харвацкая апазіцыя, якая аб'яднала ў сабе амаль ня ўвесь харвацкі народ дый да якой далучылася і найбольш пакрыўджанае, бяднейшае сэрбскае сялянства—ў асобе сэрбскай сялянскай партыі „Незалежных Дэмакратаў“, распачала — пад кіраўніцтвам Радзіча і Прыбічэвіча (павадыр „незал. дэмакратаў“) — гераічную барацьбу проці ўсіх тых няроўнасьцяў і несправядлівасьцяў, якія зьмяшчае дзяржаўны лад, унутраная палітыка і чыноўніцкая практыка Югаславіі, у якой усьцяж пануе „прыроджаным валадыром“ краю сэрбскі нацыяналізм і цэнтралізм,—сэрбская „самадзяржаўная бюракратыя“...

Не разводзячы тутака шырэй над гэтымі несправядлівасьцямі, якія ўсьцяж пануюць у дзяржаве, скажам каротка, што іншыя краі, уваходзячыя ў склад Югаславіі, маюць—у параўнаньні з чыста — сэрбскімі яе часткамі — значныя абмяжаваньні ў галіне прадстаўніцтва ў парляманьце і выразна крыўдны падзел падаткавых цяжараў. Так напрыклад, сэрбскі цэнтральны край (даваенная Сэрбія), складаючы траціну усей дзяржавы, выбірае ў Сойм палову паслоў, але плаціць толькі чацьвертую частку (навет менш) падаткаў! Ведама-ж, што сэрбскія „эндэкі“ нялёгка ішлі на адмову ад такіх выняткавых прывілегіяў, якія яны лічылі „справядлівымі“ для сэрбаў — „за іх асаблівую ролю ў стварэньні югаслаўскай дзяржавы“ дый—„за іх найвялікшыя ахвяры ў часе вайны“. Харваты адказвалі на гэта, што іншыя народы зусім ня хочуць сваім коштам аплачваць такія выняткавыя прывілеі

ды „нагароды“ для сэрбаў — за іх „ахвяры і заслугі“ перад саюзьнікамі, прывілеі, нарушаючыя ў груньце падставы ўсялякага дэмакратычнага ладу ў краі!

У барацьбе за гэтую роўнасьць правоў усіх грамадзян і народаў у дзяржаве і завастрыліся страшэнна на соймавым груньце ярасьці байцоў, у выніку чаго і зьгінуў Радзіч, павадыр харвацкага народу — за сваю справядлівую справу...

Як заўсёды, горач гэтай унутранай барацьбы была падагрэта яшчэ вонкавымі ўплывамі. Сьпярша, ваенная пагроза з боку італьянскага фашызму ўплынула на сэрбскіх „валадыроў“—у кірунку прысьпяшэньня згоды і паразуменьня з харватамі — дзеля забясьпячэньня хатняга міру паміж братнімі народамі ў краі — на выпадак вайны з Італіяй. Трэба адзначыць, што харваты перад гэтай пагрозай аказаліся навет больш стойкімі і патрыятычнымі—ў агульна дзяржаўным сэньсе,—чым сэрбы: настолькі харваты ненавідзяць італьянцаў — за іх гвалты над харвацкай меншасьцю! Але белградзкія валадыры, якія сьпярша пайшлі на значныя ўступкі апазіцыі, пасьля неяк паразумеліся з сьмяротным ворагам Югаславіі—Мусолінi—і капітулявалі перад ім—пад націскам міжнароднага капіталу, (на чале з англійскімі фінансістамі!...

Пасьля гэтага кароль, які сьпярша асабліва дакладаў асабістых стараньняў у справе сэрба-харвацкага паразуменьня, пакінуў вольную руку сэрбскай эндэцыі.

Справа паразуменьня з харватамі была зьнята з чаргі дня. Замест яе былі пастаўлены неадкладныя справы — паразуменьня з Мусолiнi і атрыманьня пазыкі ў Лёндане. Харвацкая апазіцыя з Радзічам на чале запраўды-ж востра перашкаджала ў гэтым, раздражняючы да апошняга павадыроў сэрбскага імпэрыялізму. На груньце гэтага раздражненьня і здарыліся выпадкі 20 чэрвеня.

Найбольш „нецярплівым“ з сэрбскіх эндэкаў выдавалася, што гэтую перашкоду з боку апазіцыі, душой якой былі харвацкія павадыры, можа зьніштожыць фізычна, забіўшы перадусім Радзіча, як галоўнага яе павадыра і кіраўніка... Аб гэтым „па-балканску“ — выразна — усімі літэрамі—і пісаў у сваім „Адзінслове“ рэдактар Рістовіч.

Цяпер гэта „праграма — мінімум“ сэрбскай эндэцыі — выканана цалком: трэці павадыр харвацкага народу памёр ад кулі яе палітычнага забойца.

„Забіць павадыра“, арыштаваць „агітатара“, разьбіць арганізацыю“, вось — прымітыўная „палітычная мудрасьць“ усякага гвалтам пануючага ў краі „паліцэйскага рэжыму“, не разумеючага таго, што павадыр і „агітатар“ маюць сілу толькі дзеля таго, што выражаюць настроі і волю народу, які заўсёды здолее — замест забітага павадыра, стварыць чарговага, можа толькі—горшага, больш злоснага, яму заступніка...

Дык таксама ў Югаславіі — белградзкія валадыры ў хуткім часе пераканаюцца, што — забойствам народнага павадыра ня зьвімаецца з чаргі, але толькі пагаршаецца ды ўцягчаецца справа справядлівага паразуменьня між народамі, якія змушаны жыць пад адной дзяржаўнай страхой у сваіх краях.

Калі хто запраўды шчыра жадае мірнага паразуменьня і супрацоўніцтва паміж народамі, дык павінен за ўсялякую цану шукаць гэтага паразуменьня — праз вольна выбраных народам запраўдных яго павадыроў дый — у арганізаваных формах народнага руху. Усялякая іншая акцыя — іншымі шляхамі — вельмі небясьпечная правакацыйная гра з агнём, якая ўканцы нічога добрага не дае — ані адной ані другой старане: ані падбітаму народу, ані часоваму пераможцу.

Трэба ведаць згары, што тая белградзкая жандармэрыя, якая мае „наводзіць парадкі“ ў Загрэбе, пасьля... вернецца-ж назад у Белград. Але вернецца ўжо „ўзбагачаная“ новымі „звычаямі“, „рухамі“ і „смакамі“, якія пачне — скарыстаўшыся з першага добрага выпадку—тасаваць ужо і адносна да—сэрбаў у іх краі... Так і бывала заўсёды і ўсюдых...

Як пачнуць укладацца ўзаемныя стасункі сэрбаў і харватаў — пасьля сьмерці Радзіча, аб гэтым можа найбольш выразна кажуць яго апошнія заявы прадстаўніку агенства „тэлеграфэн уніон“, надрукаваныя цалком у белградзкай газэце „Палітыка“ ў № 30 ліпня. Гэты апошні палітычны выклад Радзіча — з яго сьмерцю — робіцца як быццам палітычным тэстамэнтам забітага павадыра — харвацкаму народу. „Сучасная Югаславія, казаў у гутарцы тэй Радзіч“, павінна распасцца. Бо ж залішне ужо вялікі існуе культурны падзел паміж сэрбамі, якія зьвязаны з усходам..і харватамі, якія ўгадаваліся ў заходняй культуры“. Дык Радзіч дамагаецца перагляду канстытуцыі — у тым кірунку, каб харваты атрымалі поўную дзяржаўную самастойнасьць і незалежнасьць, астаўшыся зьвязанымі з сэрбамі толькі — дынастычнымі сувязямі сучаснага каралеўскага дому Карагеоргіевічаў. „Харваты павінны атрымаць уласны парлямант і ўласнае войска“.

Такім чынам — у выніку безнадзейнага канфлікту з сэрбамі — Радзіч ізноў вярнуўся да тэй пачатнай сваей праграмы — дзяржаўнай незалежнасьці Харватыі, якую пакінуў цяпер, у спадчыну сваім таварышам, як свой палітычны тэстамэнт.

І сяляне арганізуюцца.

Як падае 54 нумар „Сель-Роб“, апошнімі днямі ў павеце Руская Рава заложаны сялянскія прафэсіянальныя заюзы ў 2-х вёсках і 2-х маёнтках, і ў адной вёсцы Бродзкага павету.

Належала-б падумаць і нам аб арганізаваньні ў прафэсіянальныя саюзы беларускіх сялян!

Фабрыканты разважаюць.

Работнікі прамысловых установаў фірмы „Спесс і Сын“ даўно ўжо, як дамагаюцца падвышкі платы. За гэты час даходзіла ня раз да „вострых непаразуменьняў“, але фабрыканты ўсё адкладалі час адказу.

Цяпер гэтую справу ўзяла ў свае рукі „Фэдэрацыя працы хімічнага промыслу“, зажадаўшая ад фабрыкантаў 15—25 прац. падбаўкі. Але і на гэтую катэгарычную заяву работнікаў фабрыканты адказалі, што яны яе ў хуткім часе „разважаць“ і паведамяць работнікаў аб сваім пастанаўленьні на найбліжэйшым сабраньні.

Забарона вывазу збожжа.

Польская прэса падае, што ў хуткім часе будзе аднаўлена забарона вывазу збожжа з Польшчы заграніцу. Зусім будзе забаронены вываз жыта і пшаніцы, а з спэцыяльным дазволам можна будзе вывозіць толькі адзін ячмень.

Вядома, што такія распараджэньні даюцца дзяржавамі толькі ў часе голаду ці вялікага неўраджаю, а польская санацыйная прэса так хваліцца сёлетнім ураджаем ў Польшчы.

Дык што-ж тады значыць гэтае распараджэньне?!.

Даражыня ўзрастае.

Прэса падае, што дасьледчая камісія коштаў пражыцьця ў Пазнані усталіла што кошты ўтрыманьня павялічыліся на 0,31 проц.

Арышт „вывротовцув“.

Надовячы ў Чэнстахове арыштавана 8 „выбітных“ камуністычных дзеячоў. Польская прэса падае, што ў арыштаваных камуністаў знойдзены вялізарны лік агітацыйнай бібулы. Тых-жа камуністаў, у якіх нічога ня знойдзена, быццам не арыштавалі.

Зьезд легіяністаў у Вільні.

Як было вядома, у нядзелю, 12 жніўня, адбыўся даўно вызначаны зьезд легіяністаў, ад якога ўсе спадзяваліся чагось паваротнага ў гісторыі Польшчы. Па за звычайнай вайсковай буфаладай усе чакалі на прамову марш. Я. Пілсудскага, якую ён і сказаў у тэатры „Рэдута“.

Санацыйныя газэты — манархістычнае „Слова“ і „дэмакратычны“ „Kurjer Wileński“ выйшлі „зьверх нормы“ ў панядзелак, і апісваюць зьезд у звычайны для ўрадовых газэт спосаб, зьмяшчаючы на першай староньцы прамову Пілсудскага.

Прамова далёка ня справдзіла тых надзеяў, якую на яе ўсе пакладалі (як ведама дзеля яе ў Вільню зьехалася цэлая хмара заграничных карэспандэнтаў). Адзіным хіба палітычным мамэнтам, калі ня лічыць самага факту зьезду ды звычайнай пры гэтым буфалады, у прамове быў канец яе, дзе маршалак сказаў што „Wilno musi być moje“! Уся-ж прамова была, як гэта прызнае „Słowo“, лірычнай (чуцьцёва-натхнёнай) гутаркай. Аб чым? Аб слове „мілы“, аб праве маткі, аб тым, што „бяссільнасьць дзіцяці ёсьць яго магутнасьцю“, што зьезды легіяністаў ёсьць заўсёды дзяцінымі, аб вясьне на Палесьсі, аб плачу якогась малога легіянісьціка, аб частаваньні Маршалка ўнтэр-афіцэрамі ў буфэце ў прысутнасьці заграничных высокіх гасьцей, урэшце аб поэзіі Вільні, яе ваколіц, а асабліва магільніку Росы.

Астатнія словы, зьместа, здавалася-б, бравурай тонаў, веюць якімсь тэстамэнтам аб Вільні і яе могілках, так што ўся прамова з чыста лірычнай перарабляецца ў элегічную (чуцьцёва-сумную). З гэтага пагляду, калі ўзяць прамову з канца, дык уся яна ёсьць якімісь жалобнымі ўспамінамі аб зусім малазначных (асабліва і напэўна для „беспартыйнікаў“, акружаючых Маршалка) рэчах.

Праўда, скажам за „Słowam“, гумару ў марш. Пілсудскага не бракуе!

Пры выпадку да гэтае прамовы мы яшчэ вернемся.

Падчас зьезду, як пры леташняй каранацыі Вострабрамскага абразу, арыштавана ў Вільні каля 40 чалавек.

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Новы польскі лёт праз акіян.

Польская прэса падае, што ў хуткім часе мае адбыцца другі польскі лёт праз Атлянтыцкі акіян. Гэтым разам лёт мае адбыцца проста з Польшчы — з Быдгошчы. Ляцець маюць капітан Кавальчык і Катліцкі на аэрапляне італьянскай будовы.

Тая-ж самая прэса падае, што вядомыя з свайго няўдачнага лёту праз акіян маёры Кубаля і Ідзікоўскі аб'явілі аб сваім замеры ляцець у Амэрыку яшчэ раз, як толькі будзе напраўлены папсаваўшыяся ў часе іх катастрофы аэраплян „Маршалак Пілсудскі“.

Як бачым, дык польскі імпэрыялізм пераходзіць у газард, а газард хіба ведама да чаго даводзіць...

Ліквідацыя дробных банкаў (?).

У хуткім часе мае ўвайці ў жыцьцё распараджэньне Прэзыдэнта Рэспублікі аб закладовых капіталах прыватных банкаў. Згодна з гэтым распараджэньнем, кажды з прыватных банкаў павінен мець найменш 5 мільёнаў злотых закладовага (асноўнага) капіталу.

Натуральна, з гэтай прычыны закрыецца вельмі многа дробных прыватных банкаў. Як гэтае імкненьне Польшчы „аб'амэрыканіцца“, увайсьці ў рады „вялікай буржуазіі“ адаб'ецца на яе дзяржаўнай гаспадарцы, будзем хутка бачыць...

8-гадзінны дзень працы.

Прэса падае, што міністр працы Юркевіч падпісаў распараджэньне, пераводзячае на 8-гадзінны дзень працы далейшыя катэгорыі працаўнікоў алавяных і цынкавых гутаў у Верхнім Сьлёнску.

Распараджэньне-ж ў справе пераводу на 8-гадзінны дзень працы працаўнікоў жалезных гутаў быццам мае быць выдана 15-га кастрычніка г. г.

Ці не забастоўкі тут памаглі?!

Заграніцай.

Сьмерць Сьцяпана Радзіча.

Вестка аб сьмерці Сьцяпана Радзіча 8 жніўня—у 10 гадз. вечара зрабіла ў Загрэбе страшэннае ўражаньне. Усе тэатры, кіна, і т. п. інстытуцыі апусьцелі і зачыніліся. На вуліцах зьбіраліся натоўпы народу, сярод якіх чуваць было плач. Нідзе парадак ня быў парушаны. Пры грабе ўвесь час пачотнай варты дыжураць павадыры сялянскай партыі і асабістыя прыяцелі нябошчыка Радзіча.

9-га жніўня ўсе крамы ў Загрэбе зачынены. Паліцыя і войска прыведзены ў стан „баявой гатоўнасьці“. Праграма ўрачыстых хаўтураў яшчэ не апрацавана. У вілі Радзіча сабраліся чаловыя павадыры апазіцыі. Радзіч быццам яшчэ за тыдзень назначыў свайго наступніка на становішча галоўнага павадыра апазіцыі, але імя яго яшчэ не апублікавана. Ад імя караля першым выразіў жаль сям'і нябошчыка—галоўны камандзір югаслаўскай арміі ў Харватыі.

„Известия“—аб польскім пратэсьце проці прамовы Бухарына.

Радавая прэса вельмі рэзка выступае проці польскага пратэсту з прычыны прамовы Бухарына на кангрэсе Комінтэрну, з свайго боку дадаючы яшчэ новыя інфармацыі (?) аб проці-радавай палітыцы польскага ўраду.

„Известия“ пішуць, быццам — „Польскі ўрад не здавольваецца ўжо спробай акружэньня СССР — шляхам стварэньня блёку суседніх з СССР дзяржаваў — ад Чорнага мора да Балтыцкага. „Ен імкнецца да таго, каб стварыць выступленьне ўсей капіталістычнай Эўропы проці першай у сьвеце Радавай Рэспублікі“. Відаць, лаўры англійскіх рэакцыянэраў не даюць спаць польскім палітыкам“. Новае проці-радавае выступленьне польскага ўраду доказвае, піша газэта, з якога лёгкамыснасьцю ён ставіць на карту будучыню радава-польскіх узаемных адносінаў, і як хутка ўзрастае ў Польшчы ўплыў авантурніцкіх элемэнтаў. Зрабіўшы адзін фальшывы крок — выступіўшы з неабаснаваным пратэстам, — польскі ўрад паглыбляе сваю памылку, наносячы новы ўдар добра-суседзкім адносінам з СССР.

Гэтыя закіды выклікаваны паміж іншым тым, быццам, як цьвердзіць радавая прэса, польскі ўрад запрапанаваў французскаму і італьянскаму ўрадам, каб разам выступілі з супольнай нотай пратэсту проці дзеяльнасьці Комінтэрну.

Так прыкамсь падае „За Свободу“ адкуль бяром гэтыя цытаты.

Нямецкая прэса аб заяве Чычэрына ў справе Трактату Кэллога.

Нямецкая прэса вельмі жыва адгукнулася на сэнсацыйную заяву Чычэрына ў справе стасунку СССР да Трактату Кэллога. Нямецкія палітычныя колы падчыркваюць, што адсутнасьць надпісу СССР пад Трактановe, па моему... а можа хто з вас што небудзь хітрэйшае прыдумае, проша... я скончыў“! — і пайшоў тоненькі, у два абхваты, панок, сапаючы і выціраючы лоб, на сваё месца.

Панскія ласкі!..

> 4-га ліпня ў Вільня адбылося сабраньне Віленскага і Навагрудзкага рэгіянальных колаў, на якім ухвалена, пасьля доўгай дыскусіі і спрэчак, рэзалюцыя з дамаганьнем ад ураду дапамогі на Віленскую Белар. Гімназію, Клецкую і Радашкаўскую пастанавілі перарабіць на пачатковыя беларускія школы.
>
> (З газэт).

(Фэльетон).

Даведаўся я, браткі мае, што ў Вільні маецца быць вялікае, важнае для нас беларусоў, сабраньне. Не падумайце, што грамадаўскае, або якое-небудзь там „выврутовае“. Не! Гэта рабілася калісь, а цяпер на гэта выключную манаполію маюць толькі паны рэгіяналісты — „ядынкажэ“, яны толькі для сябе „вывальчылі“, поўную „дэмакратычную“ свабоду, а для другіх — дудкі, брат.

А чым-жа, спытаеце, яно такое важнае тое сабраньне?

Як-жа-ж не, калі, як было чутно, на гэтым сабраньні рэгіяналісты меліся проста такі ашчасьлівіць, абсыпаць нас рознымі там дабрадзействамі: ухваліць рэзалюцыі з дамаганьнем ад ураду аб адчыненьні сотняў беларускіх школаў, дамагацца субсыдыяў, ці навет поўнага „ўпаньствовеня“ нашых гімназіяў, будоўлі Народнага Дому, апекі над беларускім музэем — гдзе тут усё пералічыш!

Вось калі, думаў я, скончыліся нашы мытарствы — наша гора — бяда, вось калі настане рай нашых няшчасных дасюль крэсаў! Без барацьбы, бяз ніякіх там выврот, „згуры“, так сказаць „аблагацетельствуют“! Ядынка, думаю, усё гэта лёгка можа зрабіць, абы толькі захацела!

Ажно танцаваў я, браткі мае, з радасьці. Толькі вось, думаю, што пасьля гэтага дэфэнзыва будзе рабіць? Як-жа наш нацготаль „Лукішкі“, няўжо зачыняць і калом падапруць?

Лятаю, не магу ўсядзець на месцы, да аднаго знаёмага, да другога: ці не атрымаў, пытаю, каторы запросінаў на сабраньне, паслухаць гэтую радасную навіну?

Бяз нас, нас ажэняць, а на сабраньне і ня думай — ня пусьцяць!

Што за ліха, чаму гэта так? А страшэнна-ж хочацца паслухаць ды скарэй бухнуць у газэту: Станавіцеся, беларусы, на каленкі! Сабірайцеся да Вострай Брамы! (не падумайце жабраваць)! Маліцеся богу за здароў'е рэгіяналаў!

Што тут рабіць? Надумаў я, браткі мае, пусьціцца на хітрыкі: ад аднаго сябры пазычыў капялюш, ад другога сурдут, сьцягнуў ад жонкі мукі нейкай — падбяліўся і падзьгаў на сабраньне...

Зірнуў на гадзіньнік — віджу прыпазьніўся, ніхто ня йдзе, толькі швайцар топае каля ўваходу. Ня пусьціць, думаю, гунсвот. Але што-ж, як кажуць, адвага і гарады бярэ, састроіў такую важную міну і сыплю.

Вывезла. Зірнуў толькі скоса, а я на сходы і напёр да салі. Спыніўся ля дзьвярэй, — чую, хтось голасна гаворa — сабраньне ў поўным разгары. Ткнуў вока ў замочную дзірку — ля дзьвярэй нікагуткі, паны сядзяць, адваліўшыся, на крэслах! Баюся ўвайсьці: схопяць, думаю, за каўнер, ды як пусьцяць са сходаў і касьцей не назьбіраеш!

Пастаяў, пастаяў, нечага рабіць, пусьціўся ў бойку — хахла не шкадуй, — прыадчыніў дзьверы ды бокам, бокам, — шусь, на задняе крэсла, і сеў.

Сяджу ні жывы, ні ўмерлы, гляджу, што тут будзе, ці пройдзе, думаю, гэты нумар? Ажно нічога, глянулі паны—маўчаць, прынялі мусіць за свайго.

Адлягло трохі ад сэрца, прыслухоўваюся, што гавора прамоўца, ажно ён вось што, браткі мае, рэжа:

...— „Гэта толькі частка „шчэп еднэго польскего народу“. Жадных белорусув тут нема! У мне, напрыклад, в маёнтку і кухарка муві по-польску, і пакаёўка, і лёкай, і сабакар і наогул цала служба, дык гдзе тут, панове, відзіц якіхсь беларусаў“?

— А на вёсках?—выкрыкнуў хтось.

„На вёсках таксама поляцы, тылько іхняя мова троха запсута расейцамі, але як ктурэго злаўлю ў лесе, або з канём у пожнях, то так добжэ панольску, пея крэв, просіцца — паночку, даруй, венцэй ня буду! — аж міла слухаць!

Ім не беларускіх трэба, а венцэй польскіх шкул, венцэй осьвяты, дык яны за гадкоў дзесяць будуць лепш за варшавякув мувіць. Беларусь — гэта тылько вымыслы, бздуры тых Віленскіх інтэлігентаў: ня маюць чэго робіць то і пішуць якесь свое газэты, ксёнжэчкі! То большэвікі! Не памагаць ім трэба, а за колнеж і до вензэня бунтовнікув! Там для ніх старчы мейсца, тэраз злодзеяў шмат выпусьцілі — палова турмы напрасна пружнуе, а не старчы, то ня вялікая бяда, — можна і новае збудоваць... Так, панове, па моему... а можа хто з вас што небудзь хітрэйшае прыдумае, проша... я скончыў“! — і пайшоў тоненькі, у два абхваты, панок, сапаючы і выціраючы лоб, на сваё месца.

Ая-яй! Вось дык сыпле дабрадзействы, думаю, аж валасы дыбом становяцца на галаве.

Проша ўдзеліць слова! — папрасіў у старшыні высокі сухарлявы пан у акулярах і, узыйшоўшы на трыбуну, заліўся, пераўнуючы, як той салавей:

„Панове! я не зупэлне згаджаюся з папярэднім мувцам! Беларусоў няма, кажа, а хто-ж падае тысячы школьных дэкларацыяў, хто-ж быў членкамі ў стотысячнай Грамадзе? няўжо-ж то вшыстко поляцы? Інтэлегентаў іхніх шмат седзі юж за кратамі, а на іх мейсца сталі іншыя і ўсё-роўна сваё правяць! Чым больш мы іх дусім, тым венцэй робяцца злосны і ўпартэ. Тут адным гвалтам ды турмамі нічога не парадзіш, трэба інач до ніх подэйсьць. Прыкінемся іх прыяцелямі, прыкінемся, быццам ідзём на спатканьне: наабяцаем, адчынім з пяток школ на вёсках, дамо трохі запамогі на гімназіі, на музэй; раструбім аб гэтым у газэтах. — хай дурні цешацца, чакаюць, ды пакінуць гэтыя свае гурткі розныя. Галоўнае, — трэба разьбіць іхную еднасьць, адцягнуць ад арганізацыі і гуртаваньня сваіх сілаў, а тагды, памаленьку і ўкелзаем! У гімназіі і школы на кіраўнікоў пшэпровадзім пэўных, верных нам людзі, а яны ўжо сваю справу зробяць пад нашым кіраўніцтвам!

Так пакіруюць справу, так іх будуць вучыць, што яны самі адракуцца ад гэтых

там значна аслабляе яго маральнае значэньне. Газэты пішуць, што нямецкі ўрад даў да зразуменьня прыяжджаўшаму на кароткі час у Бэрлін Літвінаву, што нямецкі ўрад з вялікім здаваленьнем прывітаў-бы навет пазьнейшае далучэньне СССР да Трактату, і ахвяруе яго дыпляматы свае пасярэдніцтва ў гэтай справе.

Тое-ж агенства сьцьвярджае вялікае ўражаньне ад заявы Чычэрына ў маскоўскіх палітычных колах. Але быццам гэтыя колы прызнаюць, што галоўнай мэтай гэтай заявы, меўшай мала надзеі на пасьпех—дзеля спасьвеньня, — было жаданьне надрыхтаваць грунт для ўзнаўленьня нармальных дыпляматычных стасункаў з Амэрыкай.

прэса дапускае магчымасьць выбуху вайны.

Дэмакратычная прэса ў Нямеччыне, абгаварваючы алярмуючыя артыкулы маскоўскіх газэтаў—аб магчымасьці польска-літоўскай вайны,—сьцьвярджае „існаваньне гэткай магчымасьці, якую прызнаюць навет асьцярожныя эўрапейскія палітыкі, за схіленьне пераважнай часьці алярмы радавай прэсы". Дык нямецкая палітыка, кажа адна з паважнейшых газэт, павінна рашуча заявіць, што не дапусьціць ваеннага канфлікту паміж Польшчай і Літвой, імкнучыся за усялякую цану да ўтрыманьня міру на Усходзе Эўропы. А гэта—тым больш, што Літва ўжо мясьціцца з думкай—аб выхадзе з складу Лігі Нацыяў, што можа яшчэ больш скамплікаваць і без таго цяжкую сітуацыю на гэтым Усходзе.

Адчыненьне кангрэсу II Інтэрнацыяналу.

Уласная тэлеграма „Роботніка" данасіць, што—5 жніўня у Брусэлі адчыніўся чарговы кангрэс II Інтэрнацыяналу. Старшыня Выканаўчага Камітэту Гэндэрсон, адчыніўшы кангрэс, сказаў прамову, ахвяраваную агляду сучаснага міжнароднага палажэньня ў сьвеце, адзначаючы ўзяды значныя пасьпехі сацыялізму — у выніку апошніх выбараў,— паміж іншых і ў Польшчы. Але адначасна ўказаў ён і на вялікія небясьпекі, пагражаючыя міру і дэмакратыі ў розных краёх, паміж іншымі, і ў Польшчы,— з прычыны спробаў дыктатуры, падчыркваючы тую вялікую ролю, якую пралетарыят, у частцы — польскі пралетарыят, павінен адыграць у абароне дэмакратыі проці дыктатуры. Кажучы аб забясьпечаньні міру, аратар заявіў, што найлепшым спосабам гэтага было-б ажыцьцяўленьне так-зван. „Жэнэўскага Пратаколу". У канцы старшыня сьцьвердзіў сталы пасьпех сацыялізму — у кірунку здабыцьця ўлады.

Пасьля выступіў правадыр бэльгійскага сацыялізму Вандэрвэльдэ, які трэбаваў безадкладнае эвакуацыі акупацыйнай арміі з Надрэніі. Аратар сьцьвердзіў таксама пасьпехі сацыялізму у сьвеце, у частцы—у Польшчы, падчыркуючы тую барацьбу, якую вядуць у гэтым краі польскія сацыялісты з—ідэалёгіяй фашызму... У далейшай прамове Вандэрвэльдэ востра напаў на Камуністычны Інтэрнацыянал — за яго „варожую для работніцкай клясы дзейнасьць" (бяз гэтага Вандэрвэльдэ ніколі не абыйдзецца). „Сьвет павінен будзе рашуча выбраць: або сацыялізм, або камунізм, або — фашызм", закончыў ён.

Пасьля пасяджэньня адбыліся розныя прыёмы і ўрачыстасьці з боку бэльгійскіх сацыялістаў у часьць кангрэсу.

Другі дзень кангрэсу II-га Інтэрнацыяналу пачаўся заявамі францускага і нямецкага дэлегатаў, якія сьцьвердзілі, што для міжнароднага сацыялізму няма ўжо цалком падзелу Эўропы на пераможцаў і пераможаных, у доказ чаго (?!) дэлегаты Францыі і Нямеччыны падалі адзін адзіному рукі... (Значыць—раней ішлі разам з сваей буржуазіяй!).

Пасьля гэтага кангрэс распачаў дыскусію ў гаспадарчых справах. Дакладчыкамі выступілі амэрыканец Хілкуіт, немец Нафталі і англіец Крэмп. Амэрыканскі дэлегат сьцьвердзіў фінансава-гаспадарчае панаваньне Амэрыкі над цэлым сьветам. Вялізарныя пазыкі зробяць хутка эўрапейскія народы нявольнікамі амэрыканскага капіталу; работніцкая кляса Эўропы будзе ў падвойным рабстве — краёваму і замежнаму капіталу. Дакладчык перасьцерагаў работніцкую клясу таксама перад шпаркім разьвіцьцём розных аб'яднаньняў, трэстаў, картэляў (розныя тыпы аб'яднаньня банковага і прамысловага капіталу), якія вядуць да пагражаюць сусьветнаму міру, дзе якога будзе выраўнаць — згодна сваіх інтарэсаў гэты — міжнародны капітал. Свой даклад Хілкуіт закончыў заклікам, каб міжнародны сацыялізм дабіўся для свайго органу поўнага кантролю над усёй фінансава-эканамічнай гаспадаркай — як у межах пасобных дзяржаваў, таксама і ў міжнародным маштабе.

Нямецкі дакладчык падчыркваў, што пасьля-ваенны капіталізм зьмяніў спосабы і шляхі свае дзеяльнасьці: да вайны яны апіраліся на канкурэнцыі, цяпер апіраюцца — наадварот—на краёвых і міжнародных трэстах, картэлях, манаполіях. Дзеля таго — і работніцкая кляса павінна таксама зьмяніць свае мэтоды барацьбы. Дакладчыкі радзілі, каб сацыялісты арганізавалі гэтую барацьбу — не толькі ў межах сваіх краёў, але — і на тэране Лігі Нацыяў (вось, дадумаліся!). Англійскі дэлегат жаліўся на сумны стан англійскай работніцкай клясы, трэбуючы міжнароднай арганізацыі барацьбы з бядой беспрацоўя. Пасьля перарыву пачала працу камісія ў справе разбраеньня. Камісія пастанавіла вясьці працу сакрэтна — пры зачыненых дзьвярох! Відаць, сацыялісты ня чуюць зусім чыстым сваё сумленьне ў справе разбраеньня, маючы сярод сябе такіх ярых мілітарыстаў, як Поль Бонкур, Макдональд і шмат іншых, працуючых „на тэране Лігі Нацыяў"—побач з панамі Чэмбэрлэнамі.

Павадыры кангрэсу ўжо апрацавалі рэзалюцыю, якая зараз-жа будзе паладзена пад дыскусію кангрэсу. Спадзяюцца вельмі гарачых спрэчак і спрэчак. Бо-ж такія справы, як напр. справа разбраеньня, выклікаюць вялікую розьніцу пагляду. Запраўды-ж — прымірыць пагляды нямецкіх сацыял-дэмакратаў з польскімі сацыялістамі ці францускімі „бонкурамі",—рэч—вельмі цяжкая.

Прамова бэльгійскага дэлегата, ведамага павадыра міжнароднага сацыялізму Вандэрвэльдэ, які востра крытыкаваў палітыку сучасных чаловых эўрапейскіх дзяржаваў, рашуча трэбуючы безадкладнай эвакуацыі акупацыйнай арміі з Надрэніі, выклікала страшэннае абурэньне сярод усёй буржуазнай прэсы саюзьніцкіх дзяржаваў. У значнай меры слушна гэта прэса напамінае Вандэрвэльдэ, што ён сам быў неаднойчы міністрам загран. справаў дый і нясе на сабе значную частку адказнасьці за грахі гэтай саюзьніцкай палітыкі.

На кангрэсе прысутныя некалькі сяброў сэкрэтарыяту Лігі Нацыяў, якія ўважна сачаць за ходам дыскусіі.

Сэсія Рады Лігі Нацыяў—20 жніўня.

20-га жніўня мае распачацца чарговая сэсія Рады Лігі Нацыяў. Старшынёй пачарзе мае быць дэлегат Фінляндыі мін. загр. справаў Прокопэ. Праграма сэсіі зьмяшчае 28 справаў, сярод якіх найбольш актыўнай зьяўляецца справа польска-літоўскага канфлікту.

Мусоліні сам зробіць „сьледзтва" ў справе выправы ген. Нобіле.

Як ведама, Мусоліні рашуча адкінуў думку аб тым, каб справу выправы ген. Нобіле разглядзела міжнародавая камісія, суд спэцыялістаў. Цяпер ён. прыехаўшы ў Рым, заявіў, што — сам зробіць „сьледзтва". Гэта-ж—пэўне, — каб абяліць свайго генарала, якога сацыялістычная прэса вінаваціць амаль ня ў людаедзтве, даводзячы, быццам італьянцы... зьелі вучонага нарвэжца праф. Мальгрэма!

Да забойства рэдактара Рістовіча.

Венская прэса вельмі сумна глядзіць на разьвіцьцё выпадкаў у Югаславіі, прадбачучы магчымасьць—у разе сьмерці Радзіча—запраўднай хатняй вайны паміж харватамі і сэрбамі... Асабліва непакоіць венскую прэсу—высылка ў Загрэб выключна сэрбскіх войскаў. Некаторыя газэты бачаць у сэрба-харвацкім канфлікце агульны рэзультат дрэнных паваенных трактатаў, дамагаючыся пляновай агульнай рэвізіі трактату.

Белградзкая прэса з трывогай абгаварвае забойства рэдактара Рістовіча, указваючы на гэты новы крок на крывавым шляху ўзаемных сэрба-харвацкіх адносінаў. Прэса напамінае, што рэдактар Рістовіч якраз першы зьмясьціў у сваім „Адзінстве" артыкул, у якім дамагаўся забойства Радзіча і Прыбічэвіча, даводзячы, што—пры жыцьці іх — Югаславія ня будзе мець спакою!..

З Т-ва Бел. Школы.

Праца Гурткоў Т-ва Бел. Шк.

✕ 21 ліпня 1928 г. драматычнай сэкцыяй Беластоцкага гуртка Т-ва Бел. Шк. ў мястэчку Заблудаве, Беластоцкага пав., ў салі мяйсцовай агн. стражы быў наладжаны спэктакль-вечарына. Згулялі: 1) камэдыю — „Мікітаў лапаць" і 2) жарт — „Зьбянтэжаны Саўка". Паводле слоў прысутных, п'есы былі выканаты настолькі мастацка, што пакінулі большае ўражаньне, як выступленьне ўкраінскае прафэсіянальнае трупы, якая паставіла там некалькі спэктакляў. Далей прапялі наступныя песьні: „Баба Ксюта", „Ці ня быстрая рэчка", „Чалавек жонку б'е" і ўкраінскую „Дивка в синях стояла". Пасьля спэктаклю адбыліся скокі пад гукі духавога аркестру.

Падзяка.

Дабравольскі Гурток Т-ва Бел. Школы гэтым складае шчырую падзяку ніжэйпамянутым грамадзянам за зложаную імі ахвяру на карысьць бібліятэкі-чытальні пры Гуртку Т-ва:

Васіль Шмыга — 5 зл. 65 гр., Дзям'ян. Шарык—5 зл., Язэп Барэль — 5 зл., Васіль Шарык—5 зл., Янка Папотчык—5 зл., Янка Васіленка—5 зл., Язэп Лоська—5 зл., Яўхім. Лоська — 5 зл., Павал Лоська—2 зл. 50 гр., Язэп Барэль—1 зл., Аляксандар Васіленка—5 зл., Грыгор Шмыга — 5 зл., Міхась Шмыга—5 зл. Разам 59 зл. 5 гр.

Асабліва шчырую падзяку складае гурток в. Д-лі за ахвяраваныя кнігі для бібліятэкі чытальні ніжэйпамянутым грамадзянам: Шарык Васіль — 2 кнігі, Шмыга Рыгор — 1 кн., Акудовіч Уладзімер—1 кн., Мядзьведзь Кандрат—1 кн., Лоська Павал—1 кн., Барэль Язэп—2 кн., Шмыга Міхась — 1 кн., Трахімік Янка—1 кн., Папотчык Янка—1 кн.. Халаловіч Янка—2 кн., Папотчык Павал—3 кн., Свейка Якуб—3 кн. Разам 18 кніг.

Загадчык б-кі **В. П. Шмыга.**

28/III г. г. пяруном спалена хата і хлеў і ўся хатняя маемасьць, і забіта пяруном 5 штук рагатае скаціны і 2 сьвіней,—удавы з дзецьмі вёскі Кошлавічы, Дзявяткаўскае вол. Слонімскага пав., якія асталіся толькі ў адных сарачках і бяз хлеба.

Гэтым Г-ок Т-ва Бел. Шк. ў вёсцы Мікалаеўшчыне тае-ж воласьці, складая шчырую падзяку, зборшчыкам, прым. удзел, і ўсім ніжэй пералічаным грамадзянам тае-ж вёскі, якія ахвяравалі на дапамогу беднай удаве грашыма і натураю: А. Курыловіч — 2 зл., Я. Саланевіч — 1 зл. 10 гр., В. Саланевіч — 50 гр., Я. Весялуха — 1 зл. 50 гр., А. Весялуха—50 гр., А. Сьцяпушчык—1 зл., Я. Масьцерка — 1 зл., А. Астапчык — 1 зл., М. Сьцяпушчык—80 гр., Е. Весялуха—1 зл., Ефр. Весялуха—1 зл., А. Курыловіч—50 гр., А. Курыловіч — 1 зл., М. Лісеня — 2 зл., К. Дархфейчык—1 зл., Б. Каспаровіч—2 зл., Я. Сакалоўскі — 2 зл., Т. Дархфейчык — 60 гр., М. Мароз—1 зл., К. Астапчык — 50 гр. В. Весялуха—50 гр. і Л. Курыловіч—50 гр., М. Сьцяпушчык—2½ аршына палатна, А. Касько—3 арш. пал., А. Касько—2 арш. п., А. С. Сьцяпушчык—1½ арш. пал., А. Весялуха—3 арш. пал., Масьцерка А. М.—3 арш. пал., Т. Дарамеўчык—2 арш. пал., Д. Весялуха—3 арш. пал. і хустку, Т. Мароз — 2 арш. пал., В. Весялуха—3 арш. пал., Е. Сакалоўская—1 ручнік, О. Весялуха — 1 руч., О. Саланевіч—1 руч., Д. Масьцерка, А. Астапчык і М. Савіцкая — 30 ф. жыта. Разам—23 зл. і 25 арш. пал., 3 руч., 30 фун. жыта і 1 хустка.

Чэсьць і слава ахвярадаўцам!!!

І заклікаем усе вёскі узяць гэтакі прыклад для няшчасных ахвяраў ад стыхійнай катастрофы. **Управа Гуртка.**

Абвестка.

Да ведама ўсіх гурткоў, сяброў і сымпатыкаў Т-ва Бел. Школы паветаў: Ваўкавыскага і Бельскага.

Дня 22 ліпня 1928 г. Акружным зьездам Т-ва Беларускае Школы ў Сьвіслачы выбрана Сьвіслацкая Акружная Управа, абшарам дзеяльнасьці якой ёсьць паветы Ваўкавыскі і Бельскі.

Ува ўсіх справах Т-ва зварочвацца беспасрэдня да ўспомненай Управы па адрасу: m. Swisłocz, pow. Wołkowyski, zarząd Okręgowy T-wa Szkoły Białoruskiej **M. Ostapczyk.**

Сьвіслацк. Акруж. Управа.

сваіх школаў, самі втэды зразумеюць, яка гэта ня пенкна, хамска та беларуска мова"...

Прамоўцу перабіў невялікі, як піўная бочка, ягомасьць і горача затараторыў:

— „Пшэпрашам!.. Пан посэл муві аб дапамогах на іхнія гімназіі, музэй, я згаджаюся з пана думкай, але-ж скуль узяць толькі пенендзы? На нашэ польске, на мацеж, на стрэльцув бракуе, а тут яшчэ такі выдаткі! Жэбы хоць адна якая, а то-ж у іх ажна чатыры гімназіі! Гэта для іх за-многа! Трэба зачыніць тры, або прынамсь перарабіць на пачаткавыя — досьць і аднэй бэндзе! Для нас-жа горай, калі іх будзе шмат адукаваных, і яшчэ-ж не бяда, каб яке пожондне людзі йшлі туды вучыцца, а то-ж самэ большэвікі, хамы, абадранцы вёсковэ! Цяпер і то з імі трудна, а навучы, то втэды не даш ім жаднэй рады"...

Праўда! Праўда! Досыць еднэй тым выврутоўцам! Брава!—загрымелі прысутныя, а невялічкі панок, самадавольна ўсьміхнуўшыся, сеў на сваё мнйсца.

— Адна галава разумна, а дзьве—яшчэ разумнейшыя—прадаўжаў „пан посэл" —і я так мыслю, што аднэй Віленскай досыць, яна тут блізка, заўсёды на воку, толькі вось тагды яны зразумеюць наш подстэмп ды паднімуць гвалт! Але, зрэшта, то глупства, на гэта знойдзем лякарства! Глувне, нам ходзі о то, жэбы паказаць цэламу сьвету, жэ мы толеранцыйныя, жэ у нас ніякіх пшэсьледованяў мнейшосці няма, а ежэлі садзім, то тылько камуністаў, шпегаў. Цяпер пытаньне— цо робіць з іхняй інтэлегенцыяй — усіх за колнеж, як гаварыў мой папярэднік, ня можна, ды і ня трэба. Есьць сярод іх бардзо пожондне і послушнэ людзі, як напрыклад господаж Якэк Станюковіч і іннэ, з его кумпаніі. Оні-ж для нас вельмі цяпер патрэбныя, толькі ж пры іх дапамозе, іх рукамі мы зможам упец свой інтэрас. Можа з часам і ён бэндзе не патрэбны, але аб гэтым тэраз ня варта яшчэ мувіць... Можа ешчэ хто хоча мувіць, прошэ, я скончыў!"

— Нанове, тэраз зробім пшэрву на паўгадзіны—абвясьціў старшыня—а то ўжо аж глова баліць. Толькі не расхадзіцеся—ухвалім рэзалюцыю!

Падняліся паны, застукалі, загалдзелі! Віджу-ж пераліўкі тут мне, браты мае, аглядзяцца, думаю, што тут лучыў чорт ня з іхняга балота ды, чаго добрага, усыплюць яшчэ ў косьці! Ды і слухаць ужо неяк, адпала ахвота, рэзалюцыю-ж прачытаю у газэтах, думаю... дык я шмыгнуў скоранька за дзьверы, і дай бог ногі, на вуліцу!

Іду дамоў, спусьціўшы галаву, а ў ёй шум нейкі, быццам хто калом зьехаў і засеў нехта, што, як дзяцел які, дзяўбе ў маю мазгаўню:

— Вось табе, дурань, і танцуй ад радасьці! Паверыў паном, думаў, яны і запраўды, што добрае хочуць, а цяпер чуў — якія штукі яны праектуюць?

Дурань! Дурань! Ці-ж ты бачыў калі, каб воўк ды авечкі шкадаваў? Ен толькі часам прыкідваецца патульненькім цялёначкам, каб падпаўзьці бліжэй, ды, ускочыўшы ў стада, папалохаць, разьбіць на часткі і загнаць да лесу, дзе іх чакае верная пагібель. А ты, безгаловы, быў паверыў, цешыўся!

Але нічога, гэта будзе для цябе навукай на прышласьць!

Той-самы.

---

* * *

Я жыць хачу, хачу быць вольным,
Змаганьня сьцяг хачу падняць,
Над краем мілым, краем родным
Арлом бясстрашным век лунаць.

Хачу рухліву бачыць моладзь,
Працоўну ніву з іх зярнём,
Пачуць хачу, аб чым гавораць
І ў неба ўзьвіцца пяруном.

Хачу над краем хмар ня бачыць,
Здабыць працоўным лепшы быт;
У змаганьні сіл каб век ня траціць,
Каб кожны быў шчасьліў і сыт.

Хачу я бачыць адраджэньне
Братоў, якіх душой люблю;
Вясьці іх шляхам вызваленьня,
З-за хмар зьляцеўшы на зямлю.

П. В—н.

Наша хроніка.

Канфіската. Па загаду Гарадзкога Старасты на м. Вільню сканфіскаваны № 4 газ. „Доля Працы". На неаднаразовае запытаньне рэдакцыі, за што сканфіскаваны, у Старостве заяўлена, што будзе аб гэтым паведамлена асобнай паперай. Аднак, да часу друку гэтае газэты ніякае паперы ў рэдакцыю не надыйшло. № 4 зьмяшчаў: парадавіцу **„Гульня ў дэмакратыю"**, дзе крытыкавалася адношаньне ўгадовых групаў да Сойму і Самаўрадаў, **„Камунікат Беларускага Сялянска-Работніцкага Пасольскага Клюбу ў справе здрадніцкай працы Я. Станкевіча, яго „Гаспадарскага Зьвязу" і „Сялянскай партыі"**, перасьцерагаючы беларускае грамадзянства і працоўныя гушчы ад уступу ў гэтыя арганізацыі; стацьці — заметкі — **„Страшныя скуткі зацягнутага спору"** (распачацьце тэрорыстычнай барацьбы у Югаславіі) і **„Становішча СССР у справе Трактату Кэллога"** і звычайныя — Палітычная і Наша хроніка, Карэспандэнцыі і Усячына. Тры заметкі з Нашай хронікі папярэдняга нумару — „Інтэрвэнцыя пасла Ф. Валынца", „Ня любяць латыні" і „Я. Мамонька выехаў з Польшчы" — зьмяшчаем без засьцярог, як не магчымыя для канфіскаты, гэтым нумары.

Інтэрвэнцыя пасла Ф. Валынца. Пасол Ф. Валынец 9 г. жніўня зрабіў інтэрвэнцыю ў сьледчага судзьдзі і пракурора ў Слоніме ў справе пасаджаных у турму гр. гр. А. Лябецкай, П. і І. Сяркевічаў і інш. У адказ на інтэрвэнцыю пас. Валынец атрымаў ведамасьць, што шмат хто з пасаджаных, у тым ліку і гр. А. Лябецкая, будуць у хуткім часе выпушчаны на волю. Дай-жа, божа, ка наша цялятка ды ваўка зьела!

Ня любяць латыні. Дасюль атэстаты сьпеласьці Віленскай Беларускай Гімназіі пісаліся на трох мовах — беларускай, лацінскай і польскай. Цяпер, як нас паведамляюць, Куратарыум забараніла ўжываць лацінскі тэкст. А яшчэ хваляцца, што заходнікі.

Я. Мамонька выехаў з Польшчы. Як нас інфармуюць, вядомы эсэр Я. Мамонька выехаў да Латвіі.

Вобыскі і арышты. Уноч з 10 на 11 г. м. паліцыя з шпікамі зрабіла рэвізію у вучня Віл. Бел. Гімн. М. Тарасюка, які займаецца падгатоўкай вучняў ў Б. Б. Г. і ў Шчаснага-Пасынка, які працуе пры тэхнічным апараце нашай рэдакцыі, дзе фальсуе газэту. Як і ўсюды, шукалі „bibuły komunistycznej" і „materjałów kompromitujących", але нічога падобнага не знайшлі, хоць пароліся цэлую гадзіну (ад 1 г. ночы да 2). Аднак усё гэта не перашкодзіла арыштаваць Шчаснага-Пасынка, як доказ „рэчовы" забралі... альбом яго калежанкі.

Вільня—Вольнае Места (?). Нямецкае „Усходняе Агенства" даведалася, быццам у зьвязку з маючым адбыцца ў Вільні 12-га жніўня зьездам легіяністаў — у віленскіх уплывовых колах (?) разважаюцца розныя праекты вырашэньня польска-літоўск. спору.

Гандлёвыя і прамысловыя колы, кажа нямецк. агенства, высоўваюць праект абвешчаньня Вільні Вольным Местам, спадзяючыся, што такое разьвязаньне задачы вельмі дадатна ажывіла-б гаспадарчы рух у Віленшчыне. Стасунак да Польшчы Вільні быў-бы падобны да стасунку вольнага места Гданску.

Замах на паліцыянта. Віленскія газэты падаюць, што ўночы з 8 на 9-га жніўня на патрулюючага па Тургельскай вуліцы (ў Вільні) „przodownika" Клецкага быў даны з засады рад рэвальвэрных стрэлаў. Усе стрэлы прамахнуліся. Хуткая пагоня ня дала ніякага рэзультату.

Ліквідацыя забастоўкі? Прэса падае, што ўжо зьліквідавана забастоўка, выбухшая ў сваім часе ў фабрыцы драўляных пераробаў у Кучкурышках, бо працадаўцы прызналі работнікам жаданую імі падбаўку. Але работнікі яшчэ хочуць, каб ім заплацілі за дні забастоўкі.

Дык яшчэ няведама, ці запраўды скончылася забастоўка.

Канец забастоўкі пекароў. 7 г. жніўня скончыла сваю працу спэцыяльная раз'емчая камісія, скліканая дзеля зьліквідаваньня забастоўкі пекароў у Вільні.

Пасьледзтвам працы гэтай камісіі зьяўляецца падпісаньне дзьвюма старанамі зборнай умовы. На падставе падпісанай умовы пекары, працуючыя пры выпеку булак, атрымалі 20 працэнтаў падбаўкі платы, якія раўняюцца 51 злотаму і 12 клг. хлеба ў тыдзень. Пекарам, працуючым пры выпеку хлеба, усталена падбаўка па 4 зл. і 1 клг. хлеба

ад выпеку 80 клг. мукі. Апрача гэтага, працадаўцы выплапяць 50 прац. адшкадаваньня за дні забастоўкі.

I муляры бастуюць. Працяжная забастоўка муляроў у Вільні ўсё яшчэ прадаўжаецца. Дагэтачасныя перагаворы паміж работнікамі і працадаўцамі асталіся без рэзультату. Муляры асталіся пры сваіх жаданьнях падбаўкі і бастуюць далей.

Падбаўка дворнікам. У сувязі з доўгім і энэргічным дамаганьнем падбаўкі платы віленскімі дворнікамі, спэцыяльная камісія прызнала на нядаўным сваім паседжаньні дамаганьні дворнікаў за слушныя.

Перанясеньне сьвянцянскага старавства ў Нова-Сьвянцяны. Апошнімі днямі Гарадзкая Рада ў Нова-Сьвянцянах пастанавіла дамагацца ад адносных уладаў перанясеньня староства з Старых-Сьвянцян ў Новыя-Сьвянцяны.

Б'юць вокна ў школах. 9 г. жніўня, уночы, у двох жыдоўскіх школах (сынагогах) у Сьвянцянах нехта павыбіваў усе шыбы, прычым зусім зьнішчана 12 ваконных рамаў.

Сьледзтва яшчэ бяз рэзультату. Жыды, натуральна, страшэнна абураныя.

Трамваі ў Беластоку. Бэльгійскае Акцыйнае Таварыства Трамваяў мае ца ў хуткім часе будаваць у Беластоку электрычныя трамваі.

Мусім адзначыць, што перад вайной гэтае таварыства ўжо мела ў Беластоку свае трамваі. Але з адыходам нямецкай акупацыі, за немцамі пашлі навет і шыны з пад трамваяў.

Ці-ж не такая і кожная акупацыя?

Бандыцкі напад у Лідзе. Прэса падае, што апошнімі днямі на намешканьне некага Тоннэнбаума ў Лідзе напала 4 азброеных бандытаў. Стэрарызаваўшы ўсіх прысутных, бандыты ўзяліся рабаваць.

Пагоня паліцыі пакуль яшчэ бяз рэзультату.

Падазраюць, што гэта работа выпушчаных нядаўна на падставе амністыі крыміналістаў.

Зьліквідаваньне забастоўкі. Апошнімі днямі закончылася трываючая больш тыдня забастоўка ў фабрыцы драўлянага промыслу ў Ігналіне.

Работнікі атрымалі жаданую 25 прац. падбаўку і распачалі працу.

Літоўцы лятаюць. Па весткам прэсы, 11 г. жніўня над м. Дукштамі лятаў літоўскі аэраплян, скуль паляцеў у кірунку Браслаўя.

Рэха вайны. Апошнімі днямі, пасучы каровы, 4 пастушкі знайшлі ў ваколіцы Баранавіч нямецкі снарад. Гуляючы з ім, калі хлапцы кінулі яго на зямлю, ён разарваўся.

2 цяжка раненыя пастухі—Гальяш Салаўёў і Пётр Гаворушка памерлі ў шпіталі, 2 другія раненыя—Язэп Пятрушкевіч і Міхал Крупіна ранены лягчэй і знаходзяцца ў шпіталі ў Баранавічах.

Сутычка на пагранічны. Надовяшняй ноччу на радава-польскім пагранічны ў раёне Куцэвіч, польскія пагранічнікі заўважылі двух прабіраўшыся на радавы бок чалавек. На окрык пагранічнікаў уцекачы пачалі ў іх страляць. Пачалася перастрэлка, у часе якой яны і ўцяклі. Некаторыя газэты падаюць, што на стрэлы адгукнуліся стрэламі і бальшавікі, быццам з мэтай памагчы перабежчыкам.

Цэлую сям'ю. Надовяшняй ноччу бандыты вырэзалі ўсю сям'ю Марцінкевічаў, жыўшых на радава-польскім пагранічны ў раёне Лукшаў.

Забраўшы грошы, бандыты ўцяклі. Паліцэйская пагоня пакуль-што яшчэ без рэзультату.

З жыцьця Горадні.

× **Забастоўка.** Мінула ўжо тры тыдні ад часу выбуху забастоўкі работнікаў спажывецкай прамысловасьці, якія працуюць на паравым млыне Касоўскага ў ліку больш 100 асоб. Забастоўка выбухла з прычыны таго, што гаспадар млына адмовіў працы аднаму з работнікаў, які патрабаваў за працу некалькі процантаў дадатку да заработку дзеля дарагоўлі. Дык вось, работнікі, даведаўшыся, што іхнаму таварышу адмовілі ў працы, зрабілі пастанову пакінуць працу і баставаць да таго часу, пакуль ён ізноў ня возьме яго да працы і не здаволіць патрабаваньня. Забастоўка пакуль-што яшчэ трывае, і сярод работнікаў пануе бадзёры настрой з верай у тое, што яны пераможуць, што, цьвёрда стоячы ўсе за аднаго і адзін за ўсіх, яны змусяць эксплёататара лічыцца з імі, як з арганізаванай і клясава-сьвядомай рабочай сілай.

× **Проба і вынікі.** Кожнаму ня ёсьць сакрэт, а перадусім для нас, беларусаў, што „гаспадары палажэньня" ўсемагчымымі спосабамі і заходамі сілацца, як мага, накінуць, прышчапіць нам сваю „вышэйшую культуру" дзеля гэтае мэты, як ведама закладаюцца розныя пляцоўкі, напрыклад шкулкі, кой-дзе розныя асяродкі (аб культурнасьці якіх хіба, што кожнаму добра ведама) тэатры і г. д., з якіх вядзецца праца ў вышэйпомененым кірунку. Дык аб адной з гэтых вось пляцовак, ці, інакш кажучы, аб рэальным выніку працы гэтай пляцоўкі я хачу падаць некалькі слоў: у Горадні ёсьць мястовы тэатр, які зьяўляецца ўласнасьцяй магістрату. Трэба было толькі знайсьці дырэктара для яго, які-бы кіраваў гэтай пляцоўкай і вось, як кажуць, „po drugich i ciężkich poszukiwaniach" магістрат нарэшце здолеў адшукаць такую асобу, і ня бліжэ каго, а бышага рэдактара „Głosu Prawdy" Бр. Скомпскага (трэба адзначыць, што і да яго былі ранейшыя дырэктары, якія кіравалі тэатрам, а якія па апініі магістрату не адказвалі свайму назначэньню). Дык вось Скомпскі абяцаў у працягу году (на гэты час яму далі тэатр), што зробіць з Горадні амаль не Варшаву, так спалянізаваўшы жыхароў сваімі спэктаклямі, а ў дадатак да гэтага прынясе яшчэ і грашовую карысьць магістрату...

Тымчасам мінуў год і трэба зрабіць абрахункі ягонае працы, бо замест грашовай, як ён казаў, карысьці, ён прынёс магістрату за гэты час дэфіцыт у суме 160.000 зл., а што датычыць „палянізацыі", то трэба сьцьвердзіць, што ніхто не спалянізаваўся, бо „гісопе" (кароткія) палякі і тыя ня цікавіліся, а адварочваліся ад яго, а ўжо беларусы і тым больш. І вось няма чаго казаць (трэба таксама дадаць, што магістрат дарма даваў для тэатру апал і электрыку, а гэты дэфіцыт у ліку 160.000 злотых, не лічачы ўжо таго, што яны бралі за білеты, якія прадавалі ў часе пастаноўкі спэктакляў, ішлі толькі на палянізатарскі пэрсонал). Дык, як бачым, кепска насоўваецца справа з палянізацыяй нашае Горадні.

× **Пратэст.** Звольнены з Гарадзенскае вастрогу пад каўцыю 16 чэрвеня с. г. радны беларус, Зьміцер Кулакоўскі, атрымаў запрашэньне на пасяджэньне мястовае рады на дзень 21 чэрвеня і калі ён зьявіўся і заняў месца сярод сацыялістычнай фракцыі, прэзыдэнт зьвярнуўся да яго з запытаньнем, як стаіць яго справа і калі Кулакоўскі адказаў, што вышаў пад каўцыю і прышоў па запрошаньню на пасяджэньне, як прадстаўнік пралетарыяту, прэзыдэнт, апіраючыся на распараджэньне ген. Асмалоўскага з 1919 г., сказаў, што ён ня можа быць прысутным на пасяджэньні, бо знаходзіцца пад сьледзтвам. Тады Кулакоўскі ў беларускай мове ў прысутнасьці ўсіх радных, ад імя Гарадзенскіх рабочых, злажыў вусны пратэст і пакінуў салю пасяджэньня.

× **Канфіската.** Гарадзенскае Гарадзкое Староства сканфіскавала тыднёвую жыдоўскую часопісь: „Гроднэр Штыммэ" з дня 3-га жніўня г. г.

× **Надужыцьці ў Горадзенскай дэфэнзыве.** Як падае 181 нумар „Слова", у Горадзенскім сьледчым урадзе выкрыты вялізарныя надужыцьці выдоўцаў. Трох з іх: старшы вывядоўца Сухадольскі і вывядоўцы Добжанскі і Лукашык—арыштаваны.

Сэкрэтар ураду Гіммэр застрэліўся.

Апрача ўзятак, сьцьверджана і вымушваньне грашоў.

Пасьля гэтага няма дзіва, што ў Зах. Беларусі так гвалтоўна ўрастаюць розныя „камуністычныя", „антыдзяржаўныя", „вывротовыя", „шпікоўскія" (на карысьць Радаў) і іншыя палітычныя працэсы!

Бо-ж паноwe „вывядоўцы", як відна, любяць залічаць да ўсяго „такога" ўсіх беларусаў, не даючых ім узятак ці навет і ня маючых на гэта засобаў, хоць адзіні „вымушаць" грошы.

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ.

Пара кінуць п'янства!

(В. Стайкі, Борка-Гічыцкай вол., Косаўск. п.).

Па ўсім Косаўскім павеце амаль ня ў кожнай вёсцы ёсьць Гурток Т-ва Б. Шк., які вядзе культурна-асьветную працу і упартую барацьбу з п'янствам. Ня тое зусім у в. Стайкі. Моладзь там нічога амаль ня ведае, акрамя п'янства і разбою.

Пара прачнуцца вам, узяцца за працу, як усе вашыя суседнія вёскі. Арганізуйце Гурток Т-ва, выпішыце кніжкі на роднай мове, залажэце хату-чытальню. Памятайце, што толькі мы самі здолеем палепшыць сваё жыцьцё, толькі ўласнай энэргіяй і працай!

Гарамыка Алесь.

Прыкладная дружнасьць.

(В. Ляткі, Ярэміцкай гм., Стаўпецкага пав.).

У мінулым тыдні ў хлеў гр. Машчонскага ўдарыў пярун. Хлеў напэўна згарэў-бы, каб ня дружнасьць нашай моладзі, якая гуртом уратавала хлеў ад пажару.

Часьць вам, браты, што не гледзячы, спусьціўшы рукі, на падобныя няшчасьці, а супольнымі сіламі ратуеце адзін аднаго.

Дзядзька Г.

З сялянскага жыцьця.

(Дзятлаўская гм., Навагрудзкага пав.).

Сёлетні год спаткаў нас многімі стыхійнымі няшчасьцямі, дзякуючы якім нам гаротны селянін апынуўся ў вельмі цяжкім палажэньні. Халодная вясна з сьнегам зьнішчыла амаль ня ўсе зімовыя пасевы. Ураганы зглушылі яравыя ды ў дадатак шмат дзе паразкідалі будынкі. З прычыны ўсяго гэтага сёлетні ўраджай збожжа і сена не дасягае навет палавіны леташняга.

На цяперашняга селяніна апрача прыроды налажылі яшчэ сваю руку і тыя, што маюць у сваіх руках навялічныя прасторы зямлі і сенажацяй, тыя, што не працуюць самыя, але высысаюць працу другіх, працу сялянства. Нашы абшарнікі кожны год аддавалі вырабляць свае сенажаці, ведама на якіх „лёгкіх" варунках, але сёлета яшчэ мацней зацягнулі вузел. Яскравым доказам гэтага будзе хв. Міраўшчына. Абшарнік гр Стравінскі ў гэтым кірунку робіць хіба найбольш бесьстыдна. Напрыклад за выраб сенажаці на трэйцюю частку з вёсак Гірыч і Труханавіч ён трэбуе для сябе за яго „добрую ласку" 20-25 касцоў, за тую часьць, якая за тваю працу па праву належыцца!

Вось, які вызыск тут у нас пануе над бедным селянінам.

Сьлёзнаволі.

Усюды камунізм!

(Слонімшчына).

У суботу, у в. Чамярох, Чамерскім гуртком Т-ва Бел. Школы быў наладжаны спэктакль-вечарына.

У праграму ўвайшлі „Боты" — жарт у 1-ым акце і нацыянальныя танцы — „Юрка" і „Лявоніха". Усё абышлося добра. Артысты свае ролі выканалі задавальняюча. Збор у суме 40 зл. пайшоў на культурна-асьветныя мэты.

Усё гэта нішто. Але вось праграма была трошкі замалая. Справа ў тым, што прособа была пададзена аб дазвол на „Пан міністар" і „Боты". Аднак, „Wielmożny Pan" слонімскі староста „Пана міністра" згуляць не дазволіў", тлумачачы тым, што Т-ва Бел. Школы ёсьць арганізацыя культурна-асьветная і займацца палітыкай, пашыраць камунізм ёй забаронена. Ці-ж ня сьмех!?

Што за палітыка?

Усё тое, што старосту, ці падобнаму „Wielmożnemu Panu" не спадабаецца—значыць палітыка, камунізм? Хутка скажуць, што вучыцца чытаць і пісаць сялянству — таксама камунізм і, ведама рэч, забароняць.

М. К.

Нам пішуць яшчэ, што:

× У вёсках: Грыцэвічы, Клепачы, Дзевяткі ёсьць вельмі шмат моладзі, і здавалася-б, што тут павінна была-б кіпець праца-барацьба за палепшаньне варункаў свайго гаротнага жыцьця, за вызваленьне з цемры нашае роднае староны. Але... тут нават і думаць аб гэтым ня хочуць.

Браточкі! пара вам узяцца за розум і ўсім грамадой бароцца за асьвету, за лепшае жыцьцё.

× У в. Нарашы Н.-Дворскай вол., Лідзкага пав. царкоўны староста Ул. Гупько і дзяк Ал. Якімовіч стварылі „спулку": першы за $^{1}/_{10}$ вартасьці прадае царкоўны лес, які прыхаджане гадавалі, а другі за гэтую „лёгкую" цану купляе. Нарэшце сяляне даведаліся аб гэтым злачынстве „духоўных" людзей і падалі жалабу ў кансісторыю. Але... нічога не памагло, ведама, цяжка нам, беднякам, выйграць пракэсу. Калі-ж аднаго разу каля царквы сяляне гутарылі аб „дзеяньні" тых „суб'ектаў", дык яны данесьлі на пастарунак, што тут гаварылі процi Польскае дзяржавы.

З усяго гэтага мы, сяляне, у нашай царкве ня бачым праўды!

× У м-ку Новы Пагост, Браслаўскага пав. у часе выбарчай кампаніі камандант нагаварваў па сваёй „гуманнасьці" і „бэзтэндэнцыйнасьці" галасаваць за 1-ку, бо тады будзе праведзена вузкакалейка з Друі да Глыбокага і толькі тады ня будзе арыштаў і г. д. Солтыс жа за 2 літроўкі на 45 пазрываў усе афішы, апрача толькі 1-кі, навет „нявінную" пепэесаўскую 2-ку. Ад таго часу прайшло штосьці 6 месяцаў. Абяцанкі разьляцеліся, як міраж. Для „эфэкту" некалькі дзён таму назад камандант і солтыс рабілі „пагрэдную гігіенічнаць". Ня добра сьметнік укопаны (бераг бочкі вышэй ці ніжэй зямлі)—2 зл., багор ня востры—1 зл., і г. д. Былі такія здарэньні: селянін пытаецца: „Пане камандант, у мяне-ж сьметнік парожны, дык за-за што-ж кара? Той адказвае: „Што-ж ты сабе думаеш, што сьметнік для фасону; у сьметніку павінна быць сьмецьцё. - Або:— Пане камандант, у маяе сьметнік накрыты, дык нашто штрафаваць?—У цябе ў сьметніку цэлая хадэра, бо ты яго дзяржыш так, што паветра ня можа мяняцца! і г. д.

Вось як нас па—„эўрапейскі абрабатываюць"!

Адмова удзелу у Выстаўцы.

Як нас паведамляюць, Беларускае Навуковае Т-ва, з прычын, як прынцыповых, гэтак і фінансавых, пастанавіла не браць удзелу у Паўночнай Выстаўцы, якая адбудзецца 18 г. жніўня ў Вільні, аб чым даводзіцца да ведама усіх, зьбіраўшых экспонаты. Усе, хто сабраў тыя ці іншыя рэчы, могуць забраць іх у музэі імя Ів. Луцкевіча на варунках, якія-б былі пры ўзяцьці ўдзелу ў выстаўцы.

Паштовая скрынка.

Трабскаму. З карэспанд. скарыстаем. Вы пыталіся, ці варта пісаць аб мінулых выбарах у Сойм, аб розных абяцанках, якія кідаліся ў народ. Вось-жа, пішыце, але коратка і ясна. адначасна прыраўноўваючы, як яны „рэалізуюцца" ў сучасны момант. — **Беднаму Унуку астраўскіх мун.** З карэспанд. „Напад" — скарыстаем, але „Айцы духоўныя і іх памочнікі" да друку не надыходзяць.—**Рабрыўскаму.** Пішыце каракцей ды на адной старонцы. З прысланага, не $^{1}/_{4}$ частку скарыстаем, Т—расказу. З ахвотай зьмесцім. Пішыце больш.—**Маладому селькору.** З прысланага скарыстаем. Адрас газэты „Сельроб" такі: Львоў, вул. Вяловая № 14. пам. 3. — **Селяніну беларусу, Справядліваму, Горкаму, Няпрытульнаму, Дубраве, Культурніну.** З прысланага скарыстаем. Дзякуем. Пішыце больш.—**Юнаму Беларусу.** Вершы Вашы патрабуюць вялікай апрацоўкі. Пішыце карэспандэнцыі.— **П. Уладыцы.** Ваша карэспандэнцыя ня цікава. Пішыце аб палажэньні сялянства больш падставова. — **С. Радзьку.** Ваш верш зьмяшчаем, але ня радзім Вам пісаць вершаў. — **Я. М.** Артыкулы Вашы дасталі. „Гульня ў дэмакратыю" пойдзе ў адным з бліжэйшых нумароў. Другі артыкул надаецца на канфіскату. — **Дуброве і Беранковічу.** Вершы і расказы дасталі. Пастараемся скарыстаць.—**Агію.** Верш мае мала вобразнасьці.

Ад Віленскае Беларускае Гімназіі.

Даводзіцца да ведама, што ад наступаючых у Гімназію ў наступным 1928/29 шк. годзе ўстаноўлена плата:

За ўступныя экзамены: у I—IV кл. 10 зл., у V—VII кл. 15 зл.

Плата за навуку яшчэ ня вызначана.

Плата за інтэрнат пры Гімназіі (які толькі для хлапцоў) па 50 зл. у месяц.

Пры гэтым Дырэкцыя Гімназіі папярэджае бацькоў і апякуноў тых вучняў(-ніц), якія маюць нядоімкі за мінулы год ці за навуку, ці то у інтэрнат, што калі яны не папоўняць гэтых нядоімак, то ня будуць прыняты ў Гімназію ў наступным школьным годзе.

Экзамены (уступныя) пачынаюцца 30-га жніўня, пераэкзаменоўкі 1-га і 3-га верасьня, а заняткі 4 га верасьня г. г.

Дырэкцыя Гімназіі.

Клецкая Белар. Гімназія

прырода-матэматычнага тыпу з прыгатав. клясай.

Дзеля таго, што прыйме новых вучняў у гімназію ўвосені можа адбыцца толькі з асобнага дазволу для кожнага вучня з боку Кураторыума, Дырэкцыя Гімназіі прапануе ўсім бацькам і апякуном, што жадаюць на наступны 1928-29 шк. годзе паслаць сваіх дзяцей у Клецкую Беларускую Гімназію, падаваць у Дырэкцыю Гімназіі прозьбы аб тым загадзя, найпазьней да 20-га жніўня, каб Дырэкцыя мела час скіраваць іх у Кураторыум і да пачатку экзамэнаў мела вымаганы дазвол.

Падання позна прозьбы ня будуць уважаны і дзеці застануцца не прынятымі ў Гімназію.

Да прозьбаў трэба далучаць:

1. Мэтрыку аб нарадж. вучня, 2. Пасьведчаньне доктара аб стане здароўя і прышчэпе воспы, 3. Пасьведчаньне аб адукацыі, калі кандыдат да гэтага вучыўся ў якой школе.

Прозьбы аб залічэньні дзяцей у прыгатаўчую клясу будуць прыймацца да 1-га верасьня.

Пры гімназіі існуе інтэрнат для хлапцоў, а з пачаткам школьнага году мае быць арганізаваны інтэрнат і для дзяўчат.

Дырэкцыя Гімназіі.

Рэдактар-Выдавец: Язэп Машчэньскі.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.